

Nr 81

Utlåtande i anledning av motioner angående bestämmelserna om kommunala soptippar, m. m.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 343 av herr *Sveningsson* och II: 395 av fru *Sundberg*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om komplettering av normalhälsovårdsordningen av den 5 juni 1959 med föreskrifter för kommunerna om ökat öppethållande av soptipp, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att vad i motionen anförts om betydelsen av punktinsatser för avfallsuppsamling måtte beaktas av 'Kommittén för ett renare samhälle'».

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från socialstyrelsen och statens naturvårdsverk. Vidare har på utskottets begäran Svenska kommunförbundet yttrat sig över motionerna.

Gällande bestämmelser

Enligt *hälsovårdsstadgan den 19 december 1958* ankommer det på kommun att handha den allmänna hälsovården inom kommunen (1 §). Område, för vilket fastställts stadsplan eller byggnadsplan, betecknas i stadgan som hälsovårdstätort (5 §).

I 47—53 §§ meddelas bestämmelser om renhållning. Enligt 47 § skall vid bebyggelse förekommande orenlighet och avfall uppsamlas och omedelbart bortforslas eller så förvaras, att sanitär olägenhet inte uppstår. Orenlighet och avfall inom hälsovårdstätort skall enligt 51 § bortforslas till allmän avstjälpningsplats eller allmän destruktionsanläggning eller på annat sätt så omhändertas, att sanitär olägenhet inte uppstår. Skyldighet att anordna allmän avstjälpningsplats eller destruktionsanläggning åvilar kommunen till följd av dess allmänna åligganden enligt 1 § stadgan. Allmän avstjälpningsplats och allmän destruktionsanläggning skall enligt 53 § vara så belägna och anordnade och skall så underhållas och skötas, att sanitär olägenhet inte uppstår. Vid allmän avstjälpningsplats inom hälsovårdstätort skall anordnas fortlöpande tillsyn över avstjälpningsplatsens begagnande.

De ytterligare föreskrifter avseende allmänna hälsovården, som behövs för kommun eller del därav, meddelas i *lokal hälsovårdsordning*. Till ledning för utarbetande av lokal hälsovårdsordning har Kungl. Maj:t den 5 *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 9 saml. 2 avd. Nr 81*

juni 1959 fastställt *normalhälsovårdsordning*. Föreskrift i lokal hälsovårdsordning får inte utan särskilda skäl innebära väsentliga avvikelser från motsvarande bestämmelse i normalhälsovårdsordningen (67 §). Dess 12 § innehåller att anläggning för bränning av sopor, köksavfall och annan dylik orenlighet inte får anordnas utan tillstånd av hälsovårdsnämnden. Enligt 15 § normalhälsovårdsordningen kan kommun bestämma, att hämtning och bortforsling av orenlighet och avfall skall utföras genom kommunens försorg och att annan än av kommunen för detta ändamål anlita personal inte får ta befattning därmed. I 25 § ges hälsovårdsnämnden rätt att medge undantag från hälsovårdsstadgans bestämmelser för hälsovårdstort och från föreskrifter i hälsovårdsordningen i den mån det kan anses påkallat av lokala förhållanden eller andra omständigheter och kan ske utan väsentlig olägenhet från sanitär synpunkt.

Enligt *lagen den 26 mars 1965 om kommunala renhållningsavgifter* (nr 54) har kommunerna rätt att enligt kommunal renhållningstaxa ta ut avgifter av enskilda både för hämtning av avfall och för oskadliggörande av avfallet på avstjälpningsplatser och i sopförbränningsanläggningar.

Motionerna

Motionärerna anför, att avfallsproblemen blir allt svårare att lösa och de negativa följderna av det växande avfallet allt tydligare. Den ökade nedskräpningen i naturen torde enligt motionärerna till viss del bero på medborgarnas svårigheter att göra sig av med avfall. Denna svårighet kan väntas bli allt större. Från många håll betonas att det inte finns någon möjlighet att bli av med avfall som inte hämtas genom kommunens försorg. Den kommunala soptippen är oftast endast öppen under ordinarie arbetstid, och det är då för många omöjligt att utnyttja den. Motionärerna föreslår därför en komplettering av normalhälsovårdsordningen med föreskrift för kommunerna att hålla den kommunala soptippen öppen för allmänheten vissa timmar på vanligtvis arbetsfri dag.

Motionärerna anför vidare, att effekten av vindsröjningen under senaste världskriget var påtaglig. Punktinsatser av liknande slag i syfte att förhindra miljöförstöring har säkerligen fortfarande stor betydelse. Motionärerna föreslår att kommittén för ett renare samhälle får i uppdrag att undersöka möjligheterna att med viss regelbundenhet anordna röjningsdagar, varvid kommunerna skulle förstärka kapaciteten att ta emot avfall, lokala uppsamlingscentraler anordnas och massmedia inkopplas.

Remissyttrandena

Socialstyrelsen anför bl. a. följande.

I regel finns bestämmelser om s. k. kommunalt renhållningsmonopol i de lokala hälsovårdsordningarna. Det förekommer dock att mera skrymman-

de avfall från bebyggelse transporteras genom den enskildes försorg till av kommunen anvisad plats. För sådant avfall hålls som regel avstjälningsplatserna öppna under vanlig arbetstid och de flesta större avstjälningsplatserna även under kvällstid någon gång i veckan. I andra fall förekommer det att behållare finns uppställda utanför avstjälningsplats under tider denna hålls stängd. Däremot förekommer endast i undantagsfall att avstjälningsplats hålls tillgänglig under arbetsfria dagar.

Styrelsen finner tveksamt om en föreskrift om ökat öppethållande av soptipp bör införas i normalhälsovårdsordningen. En lokal hälsovårdsordning innehåller i regel vissa föreskrifter som riktas till allmänheten och gäller vanligen för en längre tidsperiod. Beslut om öppethållande av avstjälningsplats kan behöva ändras från tid till annan och bör därför inte låsas fast i en hälsovårdsordning. Styrelsen förordar däremot att normalhälsovårdsordningen kompletteras med en föreskrift, som ger hälsovårdsnämnd möjlighet att bestämma de tider en avstjälningsplats skall hållas öppen för allmänheten. Erhåller hälsovårdsnämnd sådan befogenhet kommer säkerligen avstjälningsplatserna att hållas öppna i erforderlig utsträckning.

Styrelsen anser att frågan om punktinsatser för avfallsuppsamling i enlighet med motionärernas hemställan bör beaktas av kommittén för ett renare samhälle.

Naturvårdsverket har anfört att de av motionärerna upptagna frågorna ingående behandlats inom kommittén för ett renare samhälle och har i avvaktan på resultat av kommitténs arbete inte funnit anledning tillstyrka de av motionärerna föreslagna åtgärderna.

Svenska kommunförbundets styrelse har under hänvisning till de för kommittén för ett renare samhälle redan gällande direktiven avstyrkt bifall till motionerna.

Kommittén för ett renare samhälle

Genom beslut den 3 mars 1967 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla sakkunniga med uppdrag att utreda frågor om åtgärder mot nedskräpning. De sakkunniga, vilka antog namnet kommittén för ett renare samhälle, har i juni 1969 avgivit betänkande och förslag (SOU 1969: 18).

Kommittén har bl. a behandlat frågan om allmänhetens tillgång till anläggningarna för avfallsbehandling (s. 136—138).

Enligt kommitténs uppfattning bör frågan för närvarande lämpligen lösas så, att i princip varje behandlingsanläggning för avfall hålls öppen speciellt för allmänheten åtminstone någon tid under helgdagsfria lördagar. Därigenom får såväl den i orten bofasta befolkningen som fritidsbebyggarna möjligheter att utnyttja anläggningen.

I fråga om avgifter för lämnat avfall framhåller kommittén, att alla som anlitar den ordinarie renhållningen för bortforsling av extra avfall med nuvarande taxesystem får vara beredda att betala särskilt även för avfallens behandling. Kommittén kan inte finna tillräckliga skäl för att den ringa del av allmänheten, som själv önskar transportera avfall till behandlingsplatsen, skall helt eller delvis befrias från sin andel av dessa kostnader. Detta framstår som speciellt omotiverat, eftersom det extra öppethållandet av anläggningen fördyrar dess skötsel.

Som en generell synpunkt framhåller kommittén, att besöksfrekvensen på avfallsanläggningarna under speciella besökstider för allmänheten samt merkostnaden härför måste tillmätas stor betydelse, då det gäller att bedöma i vad mån det är motiverat med sådant speciellt öppethållande.

Kommittén framhåller två omständigheter, som enligt dess mening kan komma att i hög grad reducera betydelsen av de föreslagna åtgärderna. Allmänhetens önskemål att själv ombesörja transporter till anläggningarna kommer att kraftigt minska och kanske upphöra i samma mån som det av kommittén föreslagna systemet för avfallshämtning blir genomfört. Motiv för den egna avfallstransporten kommer att saknas i varje fall för dem som bor i hälsovårdstötort. Vidare kommer avfallshantering i större regioner att automatiskt medföra en sådan begränsning av antalet behandlingsplatser, att de långa avstånden kan antas avhålla allmänheten från egna avfalls transporter.

I vad avser det i de föreliggande motionerna framförda förslaget om komplettering av normalhälsovårdsordningen uttalar kommittén, att övervägande skäl talar mot en sådan ändring.

Beträffande den organiserade fastighetsrenhållningen framhåller kommittén (s. 134—136), att det ofta är ett problem för allmänheten att bli av med kasserade möbler, husgeråd, kläder, cyklar, väskor, trädgårdsavfall, redskap och andra liknande utrymmeskrävande föremål. Den för allmänheten lämpligaste lösningen på detta problem synes enligt kommittén vara, såvitt det gäller flerfamiljsfastigheter, ett system med särskilt fastighetsutrymme för dylikt avfall, vilket vid behov tömmes genom den ordinarie sophämningsorganisationen utan särskild åtgärd eller ersättning från hyresgästerna.

För äldre bebyggelse med flerfamiljshus och för enfamiljshus i tätort bör sophämtningen ske efter i princip samma förutsättningar för allmänheten. På vissa i förväg angivna dagar — med lämpliga tidsintervaller utspridda under kalenderåret — bör allt hushållsavfall, som utställs på den normala sophämningsplatsen eller vid gatan, avhämtas utan särskild avgift. Alla hushåll bör i mycket god tid orienteras om när de speciella sophämningsdagarna infaller under året.

Enligt kommitténs uppfattning har kommunerna vidare anledning att på ett betydligt mera ingående sätt än som nu oftast är fallet kontrollera, att

sophämtningen verkligen fungerar även vid fritidsbebyggelse — inom och utom tätorter — och att organisationen och avgiftssystemet utformats så, att allmänheten inte av bekvämlighets- eller kostnadsskäl har anledning kasta avfallet i skräpbehållare utefter vägarna eller i naturen.

På grundval av erfarenheterna från regionala och lokala kampanjer i Sverige samt kampanjer i utlandet föreslår kommittén (s. 140—142), att vissa centrala organ tillskapas med uppgift att svara för en kontinuerligt pågående rikskampanj »Håll Sverige Rent». En sådan central organisation kan på ett rationellt sätt leda och överblicka regionala och lokala kampanjer. Den kan även sörja för kampanjmaterial på ett effektivare sätt än som blir fallet, om varje särskild regional eller lokal kampanj själv måste lösa dessa uppgifter. Kommittén skisserar även uppbyggnad, målsättning och metoder för den centrala organisationen.

Bland andra frågor kommittén har behandlat må nämnas renhållningsansvaret i naturen. Kommittén har föreslagit (s. 130) en sådan utvidgning av kommunernas ansvar att det inbegriper även renhållning av trevnadsskäl.

I vad avser renhållningsansvaret för vägområde har kommittén anslutit sig till 1960 års vägsakkunnigas förslag såvitt gäller allmänna vägar om ett obligatoriskt ansvar för vägghållaren men förordat (s. 126) att detta ansvar även skall omfatta sidområdet kring vägarna.

Kommitténs betänkande har remissbehandlats och är nu föremål för Kungl. Maj:ts vidare prövning.

Utskottet

Motionärerna hemställer att normalhälsovårdsordningen kompletteras med föreskrifter för kommunerna om ökat öppethållande av soptipp samt att vad i motionerna anförts om punktinsatser för avfallsuppsamling måtte beaktas av kommittén för ett renare samhälle.

Efter det att motionerna avlämnats har kommittén för ett renare samhälle i betänkande redovisat synpunkter och förslag i bl. a. de av motionärerna aktualiserade frågorna. Betänkandet har remissbehandlats och är nu föremål för överväganden inom Kungl. Maj:ts kansli. Utskottet anser vid nu angivna förhållanden att något initiativ från riksdagens sida inte är påkallat.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 343 och II: 395 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 november 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Dahlberg (s), Kaijser (m), Andreasson (cp), Ivar Andersson (s)*, fru Grethe Lundblad (s)* och herr Axelson (fp);

från a n d r a kammaren: herrar Odhe (s), Jönsson i Ingemarsgården (fp)*, fröken Wetterström (m), herrar Fredriksson (s), Larsson i Öskevik (cp), Nilsson i Kalmar (s), fru Håvik (s) och herr Olsson i Mölndal (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.